

Tóth Bettina

Általános célok a nemzetközi klímadiplomáciában

2024. október 14-én ülésezett formálisan először az Európai Unió Tanácsának környezetvédelmi formációja a magyar elnökség kezdete óta. A legfontosabb feladat megvalósult, elfogadták az Európai Unió tárgyalási álláspontját többek között a novemberi COP29 klímaváltozással foglalkozó konferenciára. Továbbra is jelentős hiányosságok láthatók egyes területeken.

Az Európai Unió Környezetvédelmi Tanácsa a magyar elnökség júliusi informális ülése¹ után október 14-én tartotta első formális, vagyis hivatalos napirenddel zajló ülését Luxemburgban.² Ez az alkalom lehetőséget nyújtott többek között az Európai Unió az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC) 29. részes feleinek konferenciáján (COP29), Bakuban képviselendő tárgyalási álláspontjának meghatározására, amely feladat le is zárult; kérdés, hogy minden területen megfelelő-e a hangsúly és az erőfeszítés.

A hiányosság egyelőre abban látszik, hogy ugyan a részt vevő miniszterek elismerik, hogy „a klímaváltozás egzisztenciális fenyegetés az emberiségre, az ökoszisztémákra és a biológiai sokféleségre, valamint a békére és a biztonságra nézve”, ezért hatékony és ambiciózus globális célra van szükség az éghajlatváltozás finanszírozása terén, mégsem esett egyelőre szó konkrétumokról.³ Emellett zászlóshajójára tűzi az EU-s álláspont az 1,5 °C-os hőmérsékleti célhoz való közelítést (a 2 °C helyett), a hosszú távú reziliencia kialakítása mellett. Ehhez kapcsolódik szorosan a klímaalkalmazkodás fontosságának beemelése, vagyis a már bekövetkezett hatásokkal szembeni felkészültség növelése is megjelenik a kibocsátás mérséklése mellett. Ezen elemek hangsúlyossá válása többek között abból is következhet, hogy a tavalyi COP28-on lezajlott az első globális értékelés (*Global Stocktake*), amelynek következtében új, eddig csak kisebb lépésekben alkalmazott eszközökhöz kell nyúlni a globális célok elérése érdekében.⁴

¹ Környezetvédelmi miniszterek informális találkozója 2024.

² A magyar elnökség rendkívül eredményes első hivatalos Környezetvédelmi Tanácsa – Luxembourg, október 14. 2024.

³ Az Európai Unió Tanácsa 2024.

⁴ Global Stocktake Reports Highlight Urgent Need for Accelerated Action to Reach Climate Goals [é. n.].

Egy másik kritikus kérdéskör a biológiai sokféleség megőrzése. Uniós szinten is kiemelten foglalkoznak a tagállamok a területtel, ugyanakkor Kolumbiában október második felében rendezik meg a kifejezetten biodiverzitással foglalkozó COP16-ot, amely tekintetében a miniszterek szintén elfogadták álláspontjukat. Az ENSZ biológiai sokféleségről szóló egyezményének két jegyzőkönyve van: a cartagenai jegyzőkönyv a biológiai biztonságról és a nagoyai jegyzőkönyv a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférésről és azok igazságos megosztásáról, amelyek 2003-ban és 2014-ben léptek hatályba. Ezeknek a megállapodásoknak a konferenciáit és üléseit kétfévente rendezik meg. A COP15 2022-ben elfogadta az új globális biológiai sokféleségi keretrendszert, amely 23 célt fogalmaz meg a biodiverzitás csökkenésének megállítására, beleértve a 2030-ra vonatkozó föld- és óceánvédelmi vállalásokat.⁵ Az EU és tagállamai elkötelezték a globális biológiai sokféleségi keretrendszer végrehajtása mellett, amit a júniusban elfogadott természet-helyreállítási törvény is bizonyít.⁶ A Tanács jelenlegi célja, hogy a COP16-on hatékony, átlátható mechanizmust fogadjanak el a kollektív előrehaladás globális áttekintésére vonatkozóan, hogy mérni lehessen, mennyire teljesültek a célok. Ehhez az EU pénzügyi forrásokat is mozgósítana, viszont konkrétumokat itt sem osztottak meg.

Az Európai Unió tagállamainak miniszterei továbbá véleményt cseréltek a Dél-Koreában november 25-től megrendezendő ötödik Kormányközi Egyeztetési Bizottság (*Intergovernmental Negotiations Committee – INC-5*) előkészületeit illetően. Az egyeztetés középpontjában a műanyagszennyezés elleni küzdelem állt, a részt vevő felek a hangsúlyt a rugalmasságra és a társadalmi ambíció megőrzésére helyezték. Az általános célok mellett ugyanakkor itt sem hangoztak el olyan jelentős tevékenységek, amelyeket az EU képviselhetne az egyeztetéseken, mint az egyszer használatos műanyagok és a nem újrahasznosítható műanyagok fokozatos kivonása.

Végül a találkozóról kiemelendő, hogy a miniszterek aktualizálták a vegyi anyagokra vonatkozó rendeletet, amelynek célja a forgalomba hozott vegyi anyagokkal kapcsolatos új veszélyek bejelentésének megkönnyítése, a vegyipari termékek (digitális) címkézésének egyértelműbbé tétele, valamint magasabb szintű védelem biztosítása a vegyi anyagok jelentette veszélyekkel szemben. Ez a szabályozás többek között közvetve a biológiai sokféleség megőrzését is szolgálja a természetbe kerülő veszélyes anyagok redukálása révén.

⁵ CBD 2022.

⁶ Tóth 2024.

Mindezen tárgyalási álláspontokat két szempontból érdemes górcső alá venni: egyrészt arról adnak tanúbizonyságot, hogy míg a közösségen belül meglehetősen szigorú és részletes szabályozásokat eszközölnek, addig a globális tárgyalóasztalnál visszafogott, általános, gazdasági érdekeket nem csorbitó álláspontot képviselnek. Másrészt a 1,5 °C-os cél képviselésében először az EU 2030–2050-re vonatkozó kibocsátáscsökkentési céljait szükséges közelíteni, adott esetben (2040) még meg is határozni. Ehhez többek között az EU következő nemzetileg meghatározott hozzájárulásának (*Nationally Determined Contributions – NDC*) egyértelmű dátumokat kell tartalmaznia a fosszilis energia-hordozók fokozatos kivonására vonatkozóan. Konkrétumok nélkül ugyanis nem várható cselekvés.

2024. október 16.

Felhasznált irodalom

- A magyar elnökség rendkívül eredményes első hivatalos Környezetvédelmi Tanácsa – Luxembourg, október 14. (2024). *Magyar elnökség. Az Európai Unió Tanácsa*, 2024. október 15. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20250412084825/https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/hu/hirek/a-magyar-elnoekseg-rendkivuel-eredmenyes-elso-hivatalos-koernyezetvedelmi-tanacs-luxembourg-oktober-14/>
- Az Európai Unió Tanácsa (2024): Az ENSZ éghajlatváltozási konferenciája: az EU erőfeszítéseket sürget az 1,5 °C-os cél elérhető közelségben tartása érdekében. *Consilium*, 2024. október 14. Online: www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2024/10/14/un-climate-change-conference-eu-calls-for-efforts-to-keep-the-15-c-goal-within-reach/
- CBD (2022): COP15: Nations Adopt Four Goals, 23 Targets for 2030 in Landmark UN Biodiversity Agreement. *Convention on Biological Diversity*, 2022. december 19. Online: www.cbd.int/article/cop15-cbd-press-release-final-19dec2022
- Global Stocktake Reports Highlight Urgent Need for Accelerated Action to Reach Climate Goals [é. n.]. *United Nations*. Online: www.un.org/en/climatechange/global-stocktake-reports-highlight-urgent-need-for-accelerated-action-to-reach-climate-goals
- Környezetvédelmi miniszterek informális találkozója (2024). *Magyar elnökség. Az Európai Unió Tanácsa*, 2024. július 11–12. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20250412082753/https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/hu/esemenyek/a-koernyezetvedelmi-miniszterek-nem-hivatalos-uelese-11-127/>
- TóTH Bettina (2024): Természet-helyreállítás: elfogadva! *Ludovika.hu*, 2024. június 26. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/06/26/termeszet-helyreallitas-elfogadva/